

χρώματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν εὐρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ὁ Ὑπασπιστὴς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως κ. Ἰωάννης Φραγκοῦδης, φιλόπατρις ὢν, ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἀφιλοκερδῶς προσφέρει τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν, διότι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡς ἐρασιτέχνης ἀσχολεῖται περὶ τὴν χρωμοτυπικὴν φωτογραφίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ ἡμέτεραι δαπάναι μεγάλως ἐμειώθησαν ».

Ἀνασκαφὰς δὲ ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐν Παγασαῖς, ἐν Θήβαις καὶ Λεβαδείᾳ, ἐν Φωκίδι, ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Αἱ σχετικαὶ περὶ τούτων ἐκθέσεις, ἃς ὑπέβαλον οἱ διευθύνοντες αὐτάς, θέλουσι δημοσιευθῇ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ κύριον καὶ σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ἔργον εἶνε τὸ τῶν *Παγασῶν*. Γνωστὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, ἣτις ἔσπευε τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένας διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνασκαφὰς, αἵτινες ἤνεγκον εἰς φῶς τὰς γραπτὰς ἐκεῖνας ἐπιθυμῖους στηλας, δι' ὧν τὸ ἐν Βόλῳ Μουσεῖον ἐγένετο λαμπρὸν καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ Μουσείον τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ κατὰ τὸ ληξάν ἔτος, ὑπῆρξαν δὲ γονιμώταται. Πρὸς τοῖς κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσι δύο πύργοις ἀνεκαλύφθησαν νῦν τρεῖς ἐπὶ πλέον πύργοι πλήρεις γραπτῶν στηλῶν. Ἐκ τοῦ ἐνὸς τούτων ἀνασκαφέντος καθ' ὁλοκληρίαν ἐξήχθησαν 230 στηλαί, ὧν πλεῖστα διατηροῦσι κάλλιστα τὰ χρώματα. Ἐκ τοῦ ἐτέρου ἀνασκαφέντος ἐν μέρει ἐξήχθησαν 30 στηλαί. Ὁ τρίτος, ὅστις εἶνε πλήρης στηλῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, θέλει ἀνασκαφῇ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐγγύτατα δὲ τοῦ δευτέρου τῶν πύργων ἀνεκαλύφθησαν λείψανα τοῦ κρηπιδώματος ναοῦ, ὅστις εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πασικράτας, καὶ εὐρέθη

ώραριοτάτη κεφαλὴ τῆς θεᾶς ἐκ παρίου μαρμάρου, ἥτις κατὰ τὸν Ἀντιπρόεδρον κ. Μιστριώτην, ἐπισκεφθέντα τὸ Μουσεῖον τοῦ Βόλου, ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Εὐρέθησαν δὲ καὶ περὶ τὰ 300 πῆλινα ἀγαλμάτια καὶ 20 ἀναθηματικά ἐπιγραφαί, Περὶ τὸ κέντρον δὲ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη μέγας ναὸς ἀγνώστου θεότητος καὶ ἕτερος μικρὸς κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτῆς.

Συντελέσαν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων καὶ τοιούτων εὐρημάτων ἐπέξετεινε τὴν ἐνέργειαν ἑαυτοῦ καὶ εἰς πᾶν σχετικὸν καὶ ἀναγκαῖον μέτρον. Προέβη εἰς φωτογράφησιν καὶ εἰς ἐγχρωμον ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν παραστάσεων πρὸς ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος, οὗ ἐμνημονεύσαμεν. Περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενον τὴν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ὅσον ἔνεστι διατήρησιν τῶν χρωμάτων παρεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1912 ἐγγράφου «ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ διατάξῃ νὰ ληφθῶσιν ἀρμοδίως μέτρα ἀποτελεσματικά πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν εἰκόνων, διότι, ὡς ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ἤδη, εἶνε ἀδύνατον νὰ διασωθῶσι τὰ χρώματα ἄνευ τῆς χρήσεως στερεωτικοῦ τινος ὑγροῦ (fixatif). Μόνον ἡ χρῆσις τοιούτου ὑγροῦ εἶνε μέτρον σωστικόν, πᾶν δ' ἄλλο μέτρον προτεινόμενον ἢ συνιστώμενον δύναται νὰ εἶνε μόνον ἐπιδοθητικὸν πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων, ἀφοῦ ταῦτα στερεωθῶσι διὰ τοῦ ὑγροῦ». Τὰ αὐτὰ ἐπανέλαβε τὸ Συμβούλιον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ δι' ἄλλου ἐγγράφου ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἐν ᾧ προσέθετεν ὅτι τετραυσμέναι αἱ στῆλαι εἰς τεμάχια εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκολληθῶσι, νὰ γείνη δι' ἡ ἐργασία ὑπὸ ἐμπείρου τεχνίτου, διότι φόβος εἶνε μὴ ἐπενεχθῇ βλάβη εἰς τὰ σωζόμενα χρώματα. Ἐδήλου δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν προβῇ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν, ἡ

Ἑταιρεία εἶνε πρόθυμος νὰ καταβάλῃ αὐτὴ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Τοῦ Ὑπουργείου λαβόντος, ὁ ἐνόμισε κατάλληλα μέτρα, καὶ ἀποστείλαντος εἰς Βόλον χημικὸν πρὸς στερέωσιν τῶν χρωμάτων καὶ τεχνίτας, ἡ Ἑταιρεία προκατέβαλε κατ' ἐντολὴν τοῦ δημοσίου δρ. 1,100 πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ἀποσταλέντος χημικοῦ κ. Ὅθωνος Ρουσοπούλου καὶ ἐπλήρωσε δρ. 712.40 πρὸς φωτογράφησιν τῶν ἐγχρώμων στηλῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, δρ. 1,307.25 εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ 1,477.20 εἰς ἀγορὰν ὑλικῶν. Προστιθεμένων δὲ τῶν ποσῶν τούτων εἰς τὰς γενομένας δαπάνας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἡ ὅλη κατὰ τὸ ληξάν ἔτος δαπάνη διὰ τὸ ἐν Παγασαῖς ἀνασκαφικὸν καὶ μουσειακὸν ἔργον ἀνέρχεται εἰς δρ. 9,149.30. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων τούτων δαπανῶν, θέλει ἐξαχθῇ τὸ δίκαιον συμπεράσμα ὅτι κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἡ Ἑταιρεία ἔχει περισσεύμα πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες θέλουσιν αὐξηθῇ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς πωλήσεως τόμων περιεχόντων τριχρώμους εἰκόνας σπουδαίων καὶ μοναδικῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἐν Θήβαις εἶχον ἀνακαλυφθῇ ἐντὸς τῆς πόλεως ἐρείπια Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ ἡ Ἑταιρεία ἤρξατο ἔκτοτε νὰ ἀνασκάπτῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Κεραμοπούλου, χορηγοῦντος τὴν δαπάνην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 τοῦ Ὀλλανδοῦ λογίου κ. Goekoop, φιλέλληνας ἀνδρὸς καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρείας. Γνωστὰ δ' εἶνε τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων καὶ τὰ γενόμενα σημαντικὰ εὐρήματα, μάλιστα δὲ αἱ τοιχογραφίαι, αἵτινες πολὺ συμβάλλονται εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς κατὰ τοὺς μέτους χρόνους τῆς 2^{ας} χιλιετηρίδος π. Χ. ἐπιδράσεως ἐν Ἀργολίδι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τῆς ἐν Κρήτῃ κυρίως ἀναπτυχθείσης ἀρχιτεκτονικῆς καὶ